

Adroddiad i'r:	Pwyllgor Archwilio Cymunedau
Dyddiad y Cyfarfod:	8 Medi 2016
Aelodau/Swyddogion Arweiniol:	Aelod Arweiniol y Parth Cyhoeddus ac Aelod Arweiniol Addysg/Pennaeth Cynllunio a Diogelwch y Cyhoedd a Phennaeth Addysg a Gwasanaethau Plant
Awdur yr Adroddiad:	Rheolwr Traffig, Parcio a Diogelwch y Ffyrdd
Teitl:	Llwybrau Peryglus i'r Ysgol

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1 Sut mae diogelwch llwybrau cerdded o'r cartref i'r ysgol yn cael eu hasesu yn Sir Ddinbych.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1 Cafodd cais ei wneud gan Grŵp Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Archwilio am adroddiad ynglŷn â sut mae llwybrau cerdded i'r ysgol yn cael eu hasesu i sicrhau fod y canllawiau a'r rheolau perthnasol yn cael eu defnyddio yn gyson yn Sir Ddinbych.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Pwyllgor yn:

- i) ystyried a rhoi sylwadau ar gynnwys yr adroddiad a sut mae canllawiau gweithredol Llywodraeth Cymru yn cael eu defnyddio yn Sir Ddinbych, a
- ii) chefnogi'r cynnig i gynnal adolygiadau cyfnodol o lwybrau cerdded o'r cartref i'r ysgol bob pum mlynedd.

4. Manylion yr Adroddiad

Cefndir

- 4.1 Mae Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008 yn gofyn i Awdurdodau Lleol ddarparu cludiant am ddim i'r ysgol addas agosaf ar gyfer:
- i) Disgyblion ysgol gynradd sy'n byw 2 filltir neu fwy o'r ysgol
 - ii) Disgyblion ysgol uwchradd sy'n byw 3 milltir neu fwy o'r ysgol
- 4.2 Os yw disgybl yn byw yn nes na'r pellteroedd sy'n cael eu nodi yna ni fydd cludiant ysgol am ddim yn cael ei ddarparu ar gyfer y disgybl hwnnw, oni bai nad

oes yna lwybr cerdded diogel ar gael. O dan amgylchiadau o'r fath bydd yr Awdurdod Lleol yn darparu cludiant ysgol am ddim i'r ysgol addas agosaf.

- 4.3 Mae llwybrau cerdded o'r cartref i'r ysgol yn cael eu nodi fel unai "peryglus" neu "ddim yn beryglus" a'r Awdurdod Lleol perthnasol sy'n penderfynu ar y categoraiddio hwn. Mae'r adroddiad hwn yn disgrifio sut mae'r asesiad hwn yn cael ei wneud yn Sir Ddinbych.

Cefndir Deddfwriaethol

- 4.4 O dan Adran 15 y *Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008*, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru'r ddogfen "*Teithio gan Ddysgwyr - Canllawiau ar Ddarpariaethau Statudol a Chanllawiau Gweithredol*" ym Mehefin 2014. Ei bwrpas yw darparu canllawiau statudol i awdurdodau lleol i sicrhau cysondeb wrth asesu anghenion teithio dysgwyr yn eu hawdurdod lleol.

- 4.5 Mae Adran 5 o'r Canllawiau Gweithredol yn darparu canllawiau manwl i gynorthwyo'r rhai sydd â'r dasg o asesu llwybrau cerdded. (Mae copi o Adran 5 yn cael ei ddarparu yn Atodiad A.) Roedd canllawiau blaenorol a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn Ebrill 2009 yn llawer llai manwl, a oedd yn amlwg yn cynyddu'r tebygrwydd o anghysonderau o ran asesu'r gwahanol lwybrau.

Asesiadau a wnaed cyn cyhoeddi'r canllawiau newydd

- 4.6 Cyn cyhoeddi'r canllawiau statudol yn 2014, roedd Adran Addysg Cyngor Sir Ddinbych eisoes yn cadw rhestr o lwybrau cerdded i'r ysgol oedd yn cael eu categoraiddio fel rhai "peryglus" neu "ddim yn beryglus". Mae'r rhestr wedi ei chreu o nifer o asesiadau a wnaed dros y blynyddoedd blaenorol.
- 4.7 Yn dilyn cyhoeddi'r canllawiau newydd, gofynnodd Llywodraeth Cymru i holl Awdurdodau Lleol Cymru i adnewyddu statws eu llwybrau cerdded presennol yng ngoleuni'r canllawiau newydd. Yn Sir Ddinbych, canlyniad hyn oedd ailasesu 73 o lwybrau cerdded yn ystod blwyddyn academaidd 2014-15.

Ceisiadau am Aseiad

- 4.8 Gall rhieni gyflwyno cais am gludiant ysgol am ddim ar unrhyw adeg o'r flwyddyn. Os mai'r cyfiawnhad am eu cais yw fod y llwybr (neu ran o'r llwybr) rhwng y cartref a'r ysgol addas agosaf yn anniogel yna gall hyn arwain at gynnal asesiad. Bydd y penderfyniad i gynnal asesiad yn dibynnu ar a yw'r llwybr eisoes wedi ei asesu, pryd oedd yr asesiad hwnnw, ac a oes newidiadau o bwys wedi bod i'r llwybr ers ei asesu ddiwethaf.

Asesiadau Cyfnodol

- 4.9 Mae'r holl lwybrau wedi eu hasesu yn unol â'r canllawiau newydd. O flwyddyn i flwyddyn rydyn ni hefyd yn cynnal asesiadau newydd fel rhan o'r broses a grybwyllwyd yn 4.8. Yn ogystal, mae'r Adran Addysg yn cyflwyno crynodeb blynyddol i Lywodraeth Cymru yn amlinellu'r asesiadau newydd sydd wedi eu cynnal ers yr un blaenorol. I ychwanegu at y prosesau hyn, cynigir fod y rhestr

gyflawn o lwybrau “peryglus” a rhai sydd “ddim yn beryglus” yn cael eu hadolygu bob pum mlynedd i ystyried a oes newidiadau o bwys wedi bod i natur y llwybrau yn y cyfamser, er enghraifft newid i gyffordd neu gynnydd sylweddol mewn llif traffig.

Y Broses Asesu

- 4.10 Mae'r penderfyniad i gynnal asesiad newydd yn cael ei wneud gan yr Adran Addysg a fydd wedyn yn cyflwyno cais i'r tîm Diogelwch Traffig er mwyn cynnal asesiad. Yn draddodiadol mae'r tîm Diogelwch Traffig wedi bod yn rhan o'r Gwasanaeth Priffyrdd, ond o 1 Ebrill 2016 cafodd ei drosglwyddo i'r Gwasanaeth Cynllunio ac Amddiffyn y Cyhoedd. Mae'n bwysig nodi fod yr asesiadau yn cael eu rhoi i swyddogion heb ymwneud ag Aelodau Lleol. Pwrpas hyn yw ceisio sicrhau fod ymdriniaeth gyson yn cael ei mabwysiadu ar draws y Sir.
 - 4.11 Mae'r asesiad yn cael ei wneud gan Beiriannydd Traffig cymwysedig gyda phrofiad perthnasol mewn diogelwch y ffyrdd a lleihau'r nifer sy'n cael eu hanafu.
 - 4.12 Mae Adran 5 o'r "*Teithio gan Ddysgwyr - Canllawiau ar Ddarpariaethau Statudol a Chanllawiau Gweithredol*" yn darparu dull gweithredu cyfarwyddol o sut y dylid asesu llwybrau a cheisio lleihau unrhyw amwysedd a allai arwain at wahaniaethau o ran dehongli.
 - 4.13 Bydd y Peiriannydd Traffig sydd â'r dasg o gynnal asesiad llwybr yn ymweld â'r safle dan sylw ac yn gwneud gwaith tirlfesur i gael y data angenrheidiol i alluogi gwneud asesiad. Mae enghreifftiau o ddata y gellir bod ei angen yn cynnwys data cyflymder traffig, data llif traffig, ystadegau damweiniau a mesurau gwelededd. Mae data cyflymder a chyfanswm traffig ar gyfer asesiadau o'r fath yn cael ei gofnodi yn ystod y tymor ysgol ac ar amseroedd o'r dydd pan y disgwylir i blentyn fel arfer deithio i neu o'r ysgol.
 - 4.14 Unwaith mae'r asesiad wedi ei gwblhau, bydd y casgliadau yn cael eu cofnodi ar ffurf adroddiad ar ebost gan y tîm Diogelwch Traffig i'r Adran Addysg.
 - 4.15 Mae'n amlwg yn hanfodol fod dull gweithredu cyson yn cael ei fabwysiadu wrth gynnal asesiadau llwybr er mwyn ceisio osgoi cyhuddiadau fod rhai cymunedau neu unigolion yn cael eu trin yn fwy ffafriol na'r lleill. Mae nodi llwybr yn arwain at oblygiadau ariannol i'r Cyngor hefyd, ac felly mae'n hanfodol fod unrhyw benderfyniadau sy'n cael eu gwneud yn dryloyw ac y gellir dangos eu bod yn gadarn drwy lynu at y canllawiau ac wedi eu cefnogi gan dystiolaeth briodol.
- 5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?**
- 5.1 i) *Gwella ein perfformiad mewn addysg ac ansawdd adeiladau ein hysgolion.*

Mae sicrhau fod y llwybrau'n cael eu hasesu mewn dull teg a chyson yn sicrhau fod cyllid yn cael ei ddefnyddio mor effeithlon â phosib ac yn cael ei ddarparu i'r rhai sydd ei angen fwyaf.

- 5.2 ii) *Gwella ein ffyrdd*. Bydd cynnal asesiadau o lwybrau cerdded o'r cartref i'r ysgol weithiau'n codi materion sy'n arwain at wneud gwelliannau i wella diogelwch rhwydwaith y ffyrdd.

6. Beth fydd y gost a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

- 6.1 Yn gyffredinol mae rhwng 15 a 25 o asesiadau newydd yn cael eu cynnal bob blwyddyn academaidd ac mae'r llwyth gwaith sy'n cael ei greu gan hyn ar hyn o bryd yn cael ei amsugno gan staff presennol yr Adran Addysg a'r Adran Diogelwch Traffig. Cynigir fod asesiadau cyfnodol yn y dyfodol, fel y sonnir amdanynt yn yr adroddiad hwn, yn cael eu gwneud ar sail dreigl er mwyn cynorthwyo i rannu'r llwyth gwaith sy'n cael ei greu.
- 6.2 Mae unrhyw lwybrau sy'n cael eu nodi fel rhai peryglus yn amlwg yn creu cost parhaus o ddarparu cludiant sy'n cael ei dalu o gyllideb Cludiant i'r Ysgol y Cyngor, sy'n cael ei reoli gan y Gwasanaeth Priffyrdd ac Amgylcheddol. Pan fo'r un llwybr yn cael ei ddefnyddio gan nifer o ddisgyblion, bydd achos weithiau i ystyried a ellir cael gwared ar y nodwedd(ion) sy'n achosi i'r llwybr gael ei nodi fel un peryglus, neu leihau'r nodwedd(ion) yn sylweddol i bwynt lle gellir ail gategoreiddio'r llwybr fel un sydd "ddim yn beryglus" drwy waith peiranyddol. Gallai hyn gael ei ariannu un ai gan grant allanol neu o gyllidebau sy'n bodoli eisoes.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb (AEC) a gynhaliwyd ar y penderfyniad? Dylai'r templed o'r Asesiad o Effaith ar Gydraddoldeb wedi ei gwblhau fod wedi ei atodi i'r adroddiad

Mae'r AEC wedi ei gynnwys yn Atodiad B. Mae'n dod i'r casgliad nad oes disgwyl i'r broses asesu ar gyfer Llwybrau Cerdded o'r Cartref i'r Ysgol fod yn cael effaith hynod negyddol ar y rhai gyda nodweddion a ddiogelir.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Archwilio ac eraill?

Adroddwyd am yr adolygiad o'r Polisi Cludiant i'r Ysgol i'r Pwyllgor Archwilio Cymunedau ym Mehefin 2016, mae copi o'r adroddiad hwnnw wedi ei ddarparu yn Atodiad C.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'r adroddiad hwn yn amlinellu'r broses ar gyfer asesu llwybrau peryglus heb oblygiadau uniongyrchol o ran cost. Ond mae'r adolygiad ehangach o bolisi Cludiant o'r Cartref i'r Ysgol yn debygol o fod â goblygiadau ariannol fel y nodwyd

yn yr adroddiad sydd wedi ei atodi, ac a gyflwynwyd yn flaenorol i'r Pwyllgor Archwilio Cymunedau.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn wneud i'w lleihau?

Y prif risg fyddai her gyfreithiol i benderfyniad, yn fwyaf tebygol o gael ei ysgogi gan riant sy'n anghytuno gydag asesiad sy'n categoreiddio llwybr fel un diogel. Gellir lleihau'r risg yma drwy sicrhau cydymffurfedd gyda'r gweithdrefnau statudol wrth wneud asesiadau, gan ddefnyddio tystiolaeth ffeithiol i gefnogi pan fo hynny'n bosibl, a chofnodi'r holl benderfyniadau i sicrhau fod trywydd archwilio'n bodoli.

11. Pŵer i wneud Penderfyniad

Mesur Teithio gan Ddysgwyr (Cymru) 2008

Mae Adran 7.4.2 o Gyfansoddiad y Cyngor yn amlinellu pwerau'r Pwyllgor Archwilio o ran astudio effaith penderfyniadau a defnyddio polisïau.

Swyddog Cyswllt:

Rheolwr Traffig, Parcio a Diogelwch y Ffyrdd

Ffôn: 01824 706959